

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บนเส้นทางของการปลดหนี้: วิธีการจัดการหนี้สินของคน ในชุมชนแออัดที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง (Ways to Get Out of Debt Crises: Debt Management of the Poor Households in Government Housing Project)
ชื่อผู้เขียน	นายอุกฤษฏ์ เฉลิมแสน (Mr. Ukrit Chalermson)
แผนกวิชา/คณะ	สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นลินี ตันธวนิตย์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นงานศึกษาถึงวิธีการจัดการหนี้สินของคนในชุมชนแออัดที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังจากชาวชุมชนแออัดเคลื่อนไหวต่อสู้จนได้รับสิทธิการอยู่อาศัยในเมือง โดยเลือกชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครเป็นกรณีศึกษา และมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางเศรษฐกิจ (economic practice) ของครัวเรือนในชุมชนแออัด 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการหนี้สินของครัวเรือนในชุมชนแออัด 3) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อวิธีการจัดการหนี้สินของครัวเรือนในชุมชนแออัด สำหรับการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์พูดคุยกับชาวชุมชนเป็นระยะเวลา 9 เดือน

จากการศึกษาปฏิบัติการทางเศรษฐกิจของครัวเรือนพบว่า สมาชิกในครัวเรือนจำเป็นต้องพึ่งพากันมากขึ้นในรูปแบบครัวเรือนที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดเป็นส่วนใหญ่ บทบาทการพึ่งพากันในครัวเรือนที่เห็นเด่นชัดมากขึ้นคือ บทบาทของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุยังต้องทำงานหารายได้ เพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือน ส่วนการพึ่งพาคนอื่นนอกครัวเรือน ถึงแม้ครัวเรือนได้ใช้เครือข่ายทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดสน แต่ก็ช่วยให้พ้นไปจากปัญหาความขัดสนระยะเวลานั้นๆ อย่างไรก็ตามมีครัวเรือนบางส่วนพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบครัวเรือน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดสนในระยะยาว ดังเช่น การส่งลูกที่กำลังเรียนหนังสือไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด หรือแม้แต่การส่งลูกไปบวชเป็นสามเณร

สำหรับการศึกษาวิธีการจัดการหนี้สินของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนใช้วิธีการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่ายลง การหมุนหนี้ การต่อรองเงื่อนไขกับเจ้าหนี้ การหยุดชำระหนี้ หรือไม่ก็หลบหนี เจ้าหนี้ พร้อมกันนี้ครัวเรือนได้จัดลำดับความสำคัญในการชำระหนี้สินแต่ส่วนแตกต่างกันออกไป เพราะการทำตามเงื่อนไขของเจ้าหนี้ด้วยการผ่อนชำระตามจำนวนเงินแต่ละงวด อาจส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้จ่ายเงินภายในครัวเรือนได้ ดังนั้นจึงทำให้เจ้าหนี้บางคนที่ไม่บีบบังคับลูกหนี้มากนักเกินไป เป็นที่พึ่งพาให้กับครัวเรือน

ด้านการศึกษาถึงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อวิธีการจัดการหนี้สินของครัวเรือนพบว่า การมีแหล่งรายได้ที่มั่นคง ความเพียงพอของรายได้และสวัสดิการ ความสามารถในการบริหารจัดการเงิน รูปแบบครัวเรือนมีความหลากหลาย และภาระหนี้สินของครัวเรือน

ABSTRACT

The thesis focuses on debt management of the households in Bangkok low income community. The case study is a community that participates in “The Government Housing Project” (in Thai “Baan Mankong Project”)—where the households take loan from the Government to pay for land and house construction and pay back in installments of 2,000 – 2,500 Baht per month. Although debts in this Project give poor people chances to own land and house, it also causes the households’ debt increase. To study the poor households’ debt crises, this thesis develops 3 main research questions: firstly, What are household economic practices? , secondly, How do people manage debts from several creditors? lastly, What are conditions that make debt management possible?

The poor households rely mainly on family members to earn income. They are highly dependent on family elders. Most households lend money from their social network, including kin, relatives, neighbors, friends, both inside and outside community. However, the financial crises are only decrease for a short period of time before the cycle of debt rises again. Some households try to decrease their expenditures by sending out younger family members back to their rural communities or even let them enter the monkhood.

Debt management strategies used by the poor households are as follows: borrow more money from other sources to pay the old debts, negotiate with the debtors -- stop the installment temporarily, decrease the monthly installment payment, delay payment. The research shows that the poor prefer the private debtors than the institutional one because of the flexibility of the term of loan payment.

Conditions that make debt management possible are: increasing of incoming cash and decreasing of household expenditure. The ways to increase household income include: finding extra jobs, finding permanent jobs, sending more family members out for cash earning. One of the major problems of the poor household is the lack of access to social welfare. Most of the household are temporary workers, hence they are not eligible to any health insurance, educational scholarship or retirement funds. Accessibility of social welfare is considered by the poor as possibility to decrease their expenditures.